

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในฐานะอาจารย์สอนศิลปะและศิลป์ : กรณีศึกษา ลาวัญย์ ดาวราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเป็นกรณีศึกษา (Case Study) มีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล
2. กลุ่มประชากรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือ
5. การเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
7. การสรุปผลการวิจัย
8. การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารจากหนังสือ บทความ และเอกสารอื่นๆของไทยและต่างประเทศ ที่มีเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสตรีและศิลปะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย นอกจากนี้ยังมี บทความ บทสัมภาษณ์ในนิตยสาร วีดีโอบันเทิงรายการโทรทัศน์ สุจิตร์ แสดงงานศิลปะ ภาพข่าว และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับลาวัญญ์

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

1. กรณีศึกษา อันได้แก่ ลาวัญญ์ (ดาวราย) อุปอินทร์
2. บุคคลรอบข้างกรณีศึกษา อันได้แก่ เพื่อนอาจารย์ เพื่อนศิลปินเพื่อนร่วมรุ่นขณะศึกษา และอดีตลูกศิษย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับกรณีศึกษาโดยกำหนดข้อคำถามจากกรอบการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ประวัติชีวิตโดยทั่วไป จำนวน 36 ข้อ มีประเด็นหลักดังนี้

1. ประวัติชีวิตในวัยเด็ก
2. ประวัติการศึกษา

3. ประวัติชีวิตครอบครัวหลังการแต่งงานจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 2 บทบาทของการเป็นอาจารย์สอนศิลปะจำนวน 26 ข้อ มีประเด็นหลักดังนี้

1. ประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์สอนศิลปะ
2. หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
3. ทศนคติเรื่องอาจารย์สตรีที่สอนศิลปะ
4. ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปะภายในประเทศไทย

ตอนที่ 3 บทบาทของการเป็นศิลปิน จำนวน 42 ข้อ มีประเด็นหลักดังนี้

1. ประสบการณ์ในการเป็นศิลปิน
2. การสร้างงานและโอกาสในการแสดงผลงาน
3. ความมุ่งมั่นและความทุ่มเทในอาชีพศิลปิน
4. ทศนคติเรื่องภาพพจน์ของศิลปินสตรี
5. ความคิดเห็นต่อวงการศิลปะในประเทศไทย

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับบุคคลรอบข้างกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับบุคคลรอบข้างกรณีศึกษาโดยใช้กรอบการวิจัยเดียวกัน แต่เปลี่ยนลักษณะข้อคำถามให้มีความเหมาะสมต่อการใช้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์นี้มี 12 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ทศนคติต่อ ลาวัญย์ ในฐานะศิลปินสตรี

ตอนที่ 3 ทศนคติต่อลาวัญย์ในฐานะอาจารย์สตรีที่สอนศิลปะในระดับมหาวิทยาลัย

3. แบบบันทึกข้อมูลผลงานศิลปะของกรณีศึกษา ซึ่งจะเป็นการรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปะ อันได้แก่ ชื่อผลงาน ปี แนวความคิดในการสร้างผลงานและความเป็นมาของผลงาน ทั้งจากตัวกรณีศึกษาเอง และจากข้อมูลที่ได้มีการบันทึกไว้แล้ว เช่น ข้อมูลสูจิบัตรในการแสดง นิติสาร ฯลฯ

ก่อนนำเครื่องมือการวิจัยในข้างต้นไปใช้เก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยว่าใช้ข้อคำถามได้เหมาะสมและครอบคลุมในประเด็นต่างๆเพียงพอหรือไม่ จากนั้นจึงนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

1. เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องสตรีศึกษา และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศิลปะ วงการศิลปะทั้งภายใน

ประเทศและต่างประเทศ มีความรู้ด้านวิวัฒนาการและความเป็นมาของของศิลปะป็นสตรีในวงการศิลปะ ได้แก่ อาจารย์ ดร. จิตติมา อมรพิเชษฐกุล อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การดำเนินการวิจัย

ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุดของสถาบันต่างๆ สุจิบัตรแสดงงานศิลปะ บทสัมภาษณ์หรือบทความจากนิตยสาร ฯลฯ

สำหรับในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกรณีศึกษาและบุคคลรอบข้างกรณีศึกษาเพื่อนัดหมายและขอสัมภาษณ์ด้วยการบันทึกเทป สถานที่สัมภาษณ์คือที่บ้านพักของกรณีศึกษา โดยทำการสัมภาษณ์ตามวันเวลาดังนี้

ครั้งที่	วันที่	เวลา	เนื้อหาในการสัมภาษณ์
1	จันทร์ที่ 21 มกราคม 2545	13.00 – 16.00 น.	ประวัติชีวิตส่วนตัวโดยทั่วไป, ประวัติการศึกษา
2	พฤหัสบดีที่ 24 มกราคม 2545	13.00 – 16.00 น.	ชีวิตหลังจากจบการศึกษา, ชีวิตครอบครัวหลังการแต่งงาน
3	พุธที่ 30 มกราคม 2545	14.00 – 18.00 น.	ความสนใจส่วนตัวของกรณีศึกษา, การร่วมกิจกรรมทางการเมือง
4	พุธที่ 6 กุมภาพันธ์ 2545	14.00 – 16.00 น.	บทบาทของการเป็นอาจารย์สตรีที่สอน ศิลปะ
5	พุธที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545	14.00 – 16.00 น.	บทบาทของการเป็นศิลปินสตรี
6	พฤหัสบดีที่ 7 มีนาคม 2545	14.00 – 16.00	เก็บข้อมูลผลงานทางศิลปะ

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการสัมภาษณ์ไว้ครั้งละ 45 นาที แต่เมื่อทำการสัมภาษณ์จริงระยะเวลาในการสัมภาษณ์จะยาวนานกว่าที่กำหนดไว้ เนื่องจากในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง เมื่อผู้วิจัยถามถึงประเด็นคำถามหนึ่งๆ ให้กรณีศึกษาตอบ ในขณะที่ตอบคำถามนั้นกรณีศึกษาจะระลึกถึงเหตุการณ์อื่นๆที่เกี่ยวข้องเนื่องกันและเล่าให้ผู้วิจัยฟัง ซึ่งทำให้ได้รายละเอียดในการสัมภาษณ์มากขึ้น

ในส่วนของการสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างกรณีศึกษา ได้ทำการสัมภาษณ์ตามวันเวลาดังนี้

บุคคลรอบข้าง	วันที่	เวลา
ลูกศิษย์	พุธที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545	14.00 – 14.30 น.
เพื่อนอาจารย์	พฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545	14.00 - 14.30 น.
เพื่อนศิลปิน	พุธที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545	16.00 – 16.30 น.
เพื่อนร่วมรุ่นขณะศึกษา	พุธที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545	18.45 – 19.45 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากเอกสารอื่นๆที่รวบรวมได้ โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นใช้วิธีการตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจาก การตรวจสอบข้อมูล เรียบเรียง และจากนั้นจึงทำการลดทอนข้อมูล โดยทำการสรุปและปรับข้อมูลดิบที่เก็บได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นแบ่งว่าข้อมูลใดนำมาใช้ประโยชน์ได้และส่วนใดไม่จำเป็น สำหรับข้อมูลที่ได้นั้นถือว่ามีความเที่ยงและเป็นความจริง ซึ่งมาจาก

1. Phenomenological Validity เกิดการที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับกรณีศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยได้เคยรู้จักกับกรณีศึกษามาก่อน ดังนั้นในการพูดคุยกับกรณีศึกษาจึงมีบรรยากาศที่เป็นกันเอง

2. Ecological Validity เกิดจากสภาพแวดล้อมในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาที่บ้านพักของกรณีศึกษาเอง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่กรณีศึกษารู้สึกคุ้นเคย

3. Contextual Validity เกิดจากการพูดคุยสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลไปตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง เป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติตามธรรมชาติ

จากนั้นในขั้นตอนการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและเขียนรายงานทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยและประเด็นต่างๆตามขอบเขตของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยนำเสนออยู่ในรูปของความเรียง